

УДК 81'276.6:636=111

С.А. Вискушенко,
аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВИХ МОВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ФАХОВОЇ МОВИ ТВАРИННИЦТВА)

Стаття присвячена аналізу окремих аспектів фахових мов. Значну увагу приділено їх основним ознакам. Зроблено спробу проаналізувати фахові мови, включаючи і фахову мову тваринництва, з точки зору сучасного термінознавства. У статті розглянуто напрями рішення проблеми основ класифікацій фахових мов.

Не зважаючи на відносно тривалі дослідження, пов'язані з термінологічною лексикою, останнім часом спостерігається зростання уваги до проблеми вивчення фахових мов. Хоча такий напрям досліджень термінознавства є одним із перспективних, лише в XX столітті з'явилися перші теоретичні засади цього явища. Тому основні положення та висновки цього дослідження можна буде використовувати в подальшій розробці проблематики загально-лінгвістичного опису фахових мов.

Мета нашого дослідження полягає в комплексному дослідженні фахових мов з точки зору сучасного термінознавства.

Завдання дослідження – вивчення та узагальнення проблем розвитку фахових мов (їх ознак, функцій, типів), включаючи і фахову мову тваринництва.

У сучасній лінгвістиці на сьогоднішній момент існує декілька рівнозначних термінів для поняття "фахова мова" – "мова для спеціальних цілей", "підмова", "субмова" та ін. Російська лінгвістична традиція використовує частіше термін "мова для спеціальних цілей" або "спеціальна мова" [1; 2]. У британській та американській лінгвістиці використовують термін "language for special purposes" (LFP) для позначення фахово-маркованої лексики.

Ми ж, слідом за німецьким лінгвістом Лотаром Хоффманом використовуємо термін "фахова мова". Оскільки поняття "фахова мова" від "Fachsprache" є найбільш опрацьованим у німецькій лінгвістиці. Даний факт дозволяє нам дати дефініцію терміна "фахова мова". Так, німецький лінгвіст Лотар Хоффман визначає фахову мову як "сукупність всіх мовних засобів, які використовуються в спеціально окресленій комунікативній сфері з метою досягнення розуміння між всіма фахівцями певної галузі [3: 53]. Але, як слушно зазначає Т.Р. Кияк: "До цієї дефініції варто додати ще й той факт, що функціонування певної мови забезпечується винятково чітко встановленою термінологією" [4: 203].

Під сукупністю мовних засобів Л. Хоффман розуміє не тільки фонетичні, морфологічні і лексичні елементи та правила синтаксису, але і їх функціональну взаємодію при будь-яких можливих у цій області актах комунікації. Всі ці мовні засоби він розділив на три класи:

- 1) мовні засоби, які наявні у всіх субмовах;
- 2) мовні засоби, які наявні у всіх фахових мовах;
- 3) мовні засоби, які наявні тільки в одній фаховій мові [3: 53-54].

Першочергова задача, яка виникає перед дослідником будь-якої фахової мови, – окреслити рамки досліджуваного об'єкта. На нашу думку, об'єктом дослідження фахових мов є особливості мови певної галузі науки. У нашому випадку мови тваринництва. У зв'язку з цим виникає питання: терміни якого типу можна віднести до тієї чи іншої фахової мови? Адже кожний науковий текст, крім загальноприйнятих термінів, які зафіксовані у словниках, містить певну кількість одиниць, стосовно яких це рішення доводиться приймати самому досліднику. Ми ж, слідом за Е.Ф. Скороходько, схильні вважати, що при вирішенні цього практичного питання можливі помилки трьох типів:

- 1) термінологічна одиниця вважається не терміном;
- 2) за термін приймається нетермінологічна (загальнолітературна) одиниця;
- 3) термін вважається сполукою кількох термінів (або терміна і загальнолітературного слова) [5: 6].

На нашу думку, при відборі термінів до конкретної фахової мови необхідно включати лише ті значення слова, які виражають поняття даної галузі знань. Так, наприклад, із всіх значень термінів "to pick" фахової мови тваринництва нами було вибрано тільки значення "обскубувати" (про курку), "accredited" (milk) – "молоко гарантованої якості", "перевірене молоко".

Слід також зазначити, що всю лексику фахового тексту можна поділити на наступні види:

- 1) терміни певної галузі або інтрагалузові терміни;
- 2) міжгалузові терміни або екстрагалузові терміни (термінологічні одиниці суміжних наук);
- 3) напівтерміни або професіоналізми, до яких можна віднести і номенклатури;
- 4) професійні жаргонізми, які не претендують на точність та однозначність, але мають великий рівень образності та емотивно забарвлене значення [4; 5].

Фахові мови можна поділити як за екстралінгвістичними так і за власне мовними ознаками. Відповідно до екстралінгвістичних ознак виділяють:

- 1) фахові мови за предметним змістом (мови біології, спорту, медицини, тощо);
- 2) фахові мови за характеристикою носіїв, індивідів:
- а) за віком (мова молоді, дітей),

- b) за гендерною ознакою (мова жінок, чоловіків),
- c) за соціальною, груповою ознакою (мова злодіїв, наркоманів).

Згідно з лінгвістичними критеріями виділяють наступні типи фахових мов:

- 1) мови, які мають свою особливу систему як в граматиці, так і в лексиці (латинська мова та есперанто, мови міжнародного спілкування, санскрит і церковнослов'янська мови, мови релігійно-культові, мови програмування);
- 2) мови, які мають свою особливу систему тільки в лексиці (більшість мов науки, техніки, групових жаргонів);
- 3) мови, які мають особливу систему в синтаксисі (більшість фахових мов);
- 4) мови змішаного типу, які мають, як правило, свою особливу систему в лексиці й лише частково в граматиці (мови хімії, біології, математики);
- 5) мови, які зберігають розвинену морфологію (мови гуманітарних наук, жаргони);
- 6) мови з залишковою морфологією (мови природничих наук);
- 7) мови з відносно жорсткою ієрархією семантичної структури, включаючи й однозначність слів (всі мови науки, техніки, професійні жаргони, інформаційно-пошукові мови, мови програмування);
- 8) мови з розмитою дифузною семантичною структурою в сфері непередметної лексики (групові жаргони);
- 9) мови з розвиненою синонімією (професійні мови, жаргони, арго);
- 10) мови з нейтральною, нульовою експресивністю в лексиці (мови ділового спілкування, мови науки, техніки, юриспруденції) [7: 28-29].

Результати аналізу лінгвістичної літератури з цієї проблематики показують, що можна виділити наступні, на нашу думку, вагомі ознаки фахової мови:

- 1) тісний зв'язок з певною науковою галуззю;
- 2) специфічний набір мовних одиниць;
- 3) вибір та використання мовних структур загальноновживаної мови в межах фахової мови згідно вимог певної наукової області;
- 4) намагання дотримуватись норм загальноновживаної мови в області морфології, лексики, синтаксису і організації тексту;
- 5) міжрегіональний характер фахових мов;
- 6) наявність писемної та усної форм [8; 7; 6].

Таким чином, можна зробити висновок, що фахові мови характеризуються перш за все наявністю спеціальної лексики, яка служить для спілкування в певній комунікативній сфері. Проаналізувавши основні ознаки фахових мов, ми дійшли до думки, що розробка питань, пов'язаних з різними аспектами теорії фахових мов в українській лінгвістичній традиції досліджена недостатньо і продовжує бути актуальною дотепер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Суперанская А.В., Подольская Н.В., Васильева Н.В. Общая терминология: Вопросы теории / Отв. ред. Т.Л. Канделаки. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 248 с.
2. Гринев С. В. Введение в терминоведение. – М.: Московский Лицей, 1993. – 309 с.
3. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache: Eine Einführung. – Tübingen: Gunter Naer, 1985. – S. 53
4. Кияк Т.Р. Фахові мови та проблеми термінознавства // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – № 27. – С. 203-208.
5. Скороходько Е.Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу): Монографія. – К., 2006. – 99 с.
6. Герд А.С. Прикладная лингвистика. – СПб.: Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2005. – 268 с.
7. Walter von Hahn Fachsprache. – Darmstadt, 1981. – 498 s.
8. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache: Eine Einführung. – Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co, 1976. – S. 170.

Матеріал надійшов до редакції 29.04. 2007 р.

Выссушенко С.А. Общие особенности языков для специальных целей (на материале английского языка для специальных целей животноводства).

Статья посвящена анализу отдельных аспектов языков для специальных целей. Значительное внимание уделено их основным признакам. Сделано попытку проанализировать языки для специальных целей с точки зрения терминоведения. В статье рассмотрены направления решения проблемы основ классификации языков для специальных целей.

Vyskushenko S.A. General Peculiarities of Languages for Special Purposes (on the material of English stock-raising language for special purpose).

The article deals with the particular aspects' analysis of languages for special purposes. The main attention is drawn to their general peculiarities. An attempt to analyze languages for special purposes in the aspects of terminology is made. The article treats the problem of the basic approaches to languages for special purposes' classification.